

GAZI HUSREV-BEGOVA BIBLIOTEKA U SARAJEVU.
*KATALOG ARAPSKIH, TURSKIH, PERZIJSKIH I BOSANSKIH
RUKOPISA.* Svezak šesnaesti. Obradio Haso Popara. Al-Furqan,
Fondacija za islamsko naslijeđe – Rijaset Islamske zajednice u Bosni
i Hercegovini, London – Sarajevo, 1429/2008., XXXI + 784 + 13
faksimila + 12 strana arapskih prijevoda.

Projekat katalogizacije rukopisa na arapskom, turskom, perzijskom i bosanskom jeziku u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu postepeno se privodi kraju. Po ustaljenoj dinamici - godina i katalog ili dva – već deset godina zaredom, pred čitaoce i naučnu javnost izlazi po jedan novi svezak *Kataloga*, a smjenjuju se samo oni koji su rukopise obradili: Fehim Nametak 1998., Zejnil Fajić 1999., Mustafa Jahić 1999., Haso Popara - Zejnil Fajić 2000., Mustafa Jahić 2000., Haso Popara 2001., Osman Lavić, 2002., Zejnil Fajić 2003., Mustafa Jahić 2003., Haso Popara 2004., Osman Lavić 2005., Osman Lavić 200?. i posljednji, šesnaesti svezak, Haso Popara 2008.

U ovom svesku obrađena su 542 rukopisna kodeksa, od broja 8840 do broja 9381, u kojima su sadržana 954 djela iz gramatike, stilistike, metrike, leksikografije i književnosti (oblasti kojima pripada prvo djelo u kodeksu), ali i iz brojnih drugih disciplina (iz kojih imamo djela u istome povezu). Po dosadašnjoj praksi obrade rukopisa u Gazi Husrev-begovoj biblioteci i u ovom svesku, unutar disciplina, djela su razvrstana po jezicima, pa su tako prvo obrađeni rukopisi na arapskom, a potom na turskom, perzijskom i bosanskom jeziku.

Kataloškoj obradi rukopisa prethode: „Uvodna riječ“ direktora Fondacije; „Predgovor“ direktora Biblioteke; „Uvod“ autora kataloga – dati dvojezički (bosanski/engleski); „Izvori i literatura“ i primijenjena „Transkripcija“, dok je arapski prijevod uvodnikâ dat na kraju sveska.

U odjeljku rukopisa iz gramatike (strane 3-215) obrađeni su kodeksi pod rednim brojevima 8840-8979; iz stilistike (strane 219-240) pod rednim brojevima 8980-9004 i metrike (strane 243-248) pod rednim brojevima 9005-9008.

Bogatu, raznovrsnu i zanimljivu grupu čine rukopisi iz leksikografije obrađeni na stranama 251-340, pod rednim brojevima 9009-9089, među

kojima su arapsko-arapski, arapsko-turski, arapsko-tursko-bosanski, arapsko-perzijski, arapsko-perzijsko-turski, arapsko-bosanski, perzijsko-turski, perzijsko-bosanski, tursko-bosanski, tursko-bosansko-arapski i bosansko-tursko-bosanski rječnici od kojih je najstariji kodeks sa četiri arapsko-perzijska rukopisa prepisan u mjesecu zu-l-hidždžetu 608. hidžretske, odnosno u maju 1212. godine. Mada skoro polovinu čine arapsko-turski rječnici, njih je čak 38, našu posebnu pažnju privukli su rječnici u kojima je jedan od jezika bosanski. Među takvima ističu se dva prijepisa popularnog *Potur Šahidije – Maqbul-i 'arifa* Muhameda Hevajje Uskufije iz 18. i 19. stoljeća, te dva manja anonimna tursko-bosanska rječnika (redni broj 9084 i 9085) također iz 18. stoljeća.

U književnost kojoj je autor kataloga pridružio i epistologrfska djela (*munša'at*) svrstani su kodeksi obrađeni na stranama 341-699, pod rednim brojevima 9090-9381. Među njima je i zaboravljeni komentar Mehmeda Handžića na poznato djelo Hasana Kafije Pruščaka *Usul al-hikam fi nizam al-'alam*, napisan u Kairu 1346/1927. godine na arapskom jeziku. Književnosti na bosanskom jeziku pripadaju kodeksi obrađeni na stranama 683-699, pod rednim brojevima 9373-9381. i mada se radi o mlađim prijepisima anonimnih radova i poema Muhameda Ruždije i ovi rukopisi imaju određenu kulturološku i historijsku vrijednost.

Indeksi: (originalnih) naslova (str. 701-727), naslova u transkripciji (str. 729-742), autora (str. 743-758), prepisivača (str. 759-763), bivših vlasnika i vakifa (str. 765-769) i mjesta (str. 771-775), signaturni (str. 777-780) i kataloški indeks (str. 781-784) olakšavaju pronalaženje traženih djela, ličnosti, pojmova i institucija.

Pri obradi rukopisa autor se služio, za Gazi Husrev-begovu biblioteku u Sarajevu već tradicionalnom, prije više decenija usvojenom metodom i iskustvima autora sličnih kataloga drugih rukopisnih kolekcija u zemlji i svijetu. Zahvaljujući tome, *Katalog* je urađen prema uobičajenim standardima, stručno i sa puno korisnih detalja. To je naročito vidljivo kod obrade rukopisa bez navedenog imena autora i naslova ili varijanti naslova, kod nekompletnih rukopisa kojima nedostaju početak i kraj, pri uspješnom odgonetanju arapskih grafema pisanih rukom više desetina kaligrafa, jer je svaki obrađeni kodeks (često i svako djelo u njemu) prepisalo drugo pero i druga ruka i prepoznavanju raznih duktusa arapskoga pisma (*nesh*, *ta'liq*, *rik'a*), kod navodnja likovnih ukrasa, u prepoznavanju materijala i određivanju porijekla papira te kod dešifriranja marginalnih zabilježaka.

Obradeni rukopisi sadrže djela autora sa širokog prostora islamskoga svijeta (Širazi, Akbarabadi, Davlatabadi, Azhari, Kufi, Andalusi, Qurtubi) nastalih u višestoljetnom razdoblju. Kao prepisivači susreću se osobe iz raznih mjesta koje su živjele u različitim vremenima od trinaestog do početka dvadesetog stoljeća (Nesuh u nahiji Kladanj, Ibrahim, kadija u Visokom, Hasan u Ibrahim-hanovom saraju u Banjoj Luci, Alija u Jildirim Bajezidovoj medresi, Derviš Mustafa u Roznamedžijinom hanikahu). Kao bivši vlasnici opisanih rukopisa susreću se brojne institucije i pojedinci (džamije, medrese, tekije, Ahmed iz Tripolisa, Alija iz Varcara, Ishak, kadija u Egiptu, Džafer iz Travnika, hadži Halil iz Bagdada), a to opet daje sliku teritorijalne rasprostranjenosti knjige, bogatstva knjižnog fonda pojedinih kolekcija i društvene pripadnosti vlasnika (softe, imami, muderisi, šejhovi, muftije, kadije, dizdari, kapetani, valije).

Posebno raduje i poseban značaj ima identifikacija autora medžmu'a (šejha Ahmeda Gore, mula Mustafe Biogradlije, mula Numana Fočaka, Mustafe Ševkije Užičanina, Abdulah-efendije Maglajlića, Salih-efendije i dr.) i novih kopija djela ranije poznatih autora sa naših prostora (Adnija, Alidedea, Hasana Kafije, Nesuha Duvnjaka, Aga-dede, Sabita, Šejh-Juje, Safije, Isbeije, Ilhamije, Zikrije). Tome treba dodati jedini do sada poznati primjerak putopisa na hadž hadži Mustafe Novljanina iz 1180/1766-67. godine i komentar na popularnu kasidu „Munferidžu“ koji je u srijedu, zadnji dan mjeseca safera 1058/1648. godine na turskom jeziku napisao Abdussamed Ibrahim b. Muhamed Pruščak, koji nam je od prije poznat kao prevodilac na turski jednog djela o tesavufu iz 1038/1627-28. godine sačinjenog u Banjoj Luci. To su jedina dva do sada pronađena djela ovoga Pruščaka koji je jedno vrijeme služio kao muftija u Budimu.

Vrijedno je istaći, također, da se autor *Kataloga* osvrtao i na marginalne i druge bilješke na rukopisima iz kojih se crpe vrijedni podaci o pojavama, ljudima i institucijama.

Zbog svega navedenog, autoru šesnaestog sveska *Kataloga arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa*, hafizu Hasi Popari, treba odati priznanje za uloženi trud i umijeće u istraživačkom radu i na ostvarenim rezultatima, a Gazi Husrev-begovoj biblioteci na vrijednom izdanju.

Ovim novim sveskom *Kataloga arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa*, koji je pripremio hafiz Haso Popara, Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, po šesnaesti put, izlazi pred domaću i svjetsku javnost sa još jednim značajnim djelom koje će posebno obradovati onaj dio istraži-

vača povijesti, pismenosti, znanosti, književnosti, umjetnosti i kulture uopće koji se bave islamom i onim što o njemu baštini Bosna i Hercegovina, na arapskom, turskom, perzijskom i bosanskom jeziku.

Ismet Bušatlić